

Právo poškozeného

Pokud trestní soud v rámci veřejného zasedání o odvolání neumožní poškozenému plně se vyjádřit k věci v rozporu s výslovným zněním § 43 odst. 1 trestního řádu (ve spojení s § 235 odst. 3 a § 238 trestního řádu), poruší právo poškozeného vyjádřit se k věci ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny a právo na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

(Nález Ústavního soudu České republiky sp.zn. I.ÚS 813/25 ze dne 20.8.2025)

Ústavní soud rozhodl o ústavní stížnosti stěžovatele R. F. F., zastoupeného JUDr. B.K., advokátkou se sídlem P., proti usnesení Městského soudu v Praze č. j. 44 To 357/2024-246 ze dne 16. 12. 2024, za účasti Městského soudu v Praze, jako účastníka řízení, a H. C. H., zastoupené Mgr. V.J., advokátem se sídlem P., jako vedlejší účastnice řízení, tak, že postupem Městského soudu v Praze ve věci sp. zn. 44 To 357/2024 byla porušena základní práva stěžovatele zaručená čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Návrh na zrušení usnesení Městského soudu v Praze č. j. 44 To 357/2024-246 ze dne 16. 12. 2024 se zamítá.

Z odůvodnění:

Stručné shrnutí podstaty věci

1. Ústavní soud se zabýval otázkou, zda trestní soud svým postupem, kterým neumožnil stěžovateli, jako poškozenému v trestním řízení, vyjádřit se k věci v závěru veřejného zasedání o odvolání, porušil jeho základní práva zaručená čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Skutkové okolnosti případu a obsah napadeného rozhodnutí

2. Obvodní soud pro Prahu 10 v řízení vedeném pod sp. zn. 3 T 72/2024 zprostil vedlejší účastnici obžaloby za přečin pomluvy podle § 184 odst. 1 trestního zákoníku, jelikož nebylo prokázáno, že se stal skutek, pro nějž byla vedlejší účastnice stíhána [§ 226 písm. a) trestního řádu]. Skutek, pro který bylo vedeno trestní řízení, měl spočívat v tom, že vedlejší účastnice v přítomnosti tří dalších osob údajně opakovaně sdělila, že stěžovatel byl vyhoštěn z Anglie, a následně i z Belgie, za týrání zvířat. Proti rozsudku obvodního soudu podala odvolání státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 10 v neprospěch vedlejší účastnice.

3. Městský soud v Praze odvolání státního zastupitelství zamítl, jelikož shledal, že odvolání není důvodné (§ 256 trestního řádu) a plně se ztotožnil se závěry okresního soudu. Městský soud uvedl, že pokud o vině vedlejší účastnice svědčí pouze jeden důkaz (svědecká výpověď), musí se jednat o důkaz konzistentní a v souladu s ostatními podpůrnými důkazy. Svědecká výpověď však takových kvalit nedosahovala. V řízení nebyla ani prokázána ani vyvrácena pravdivost údajně proneseného tvrzení. Nad rámec městský soud zdůraznil, že i kdyby bylo jednoznačně podloženo, že uvedený skutek vedlejší účastnice spáchala a takové tvrzení nebylo pravdivé, bylo by namíště jí zprostit obžaloby, neboť uvedený skutek by nebyl trestným činem [§ 226 písm. b) trestního řádu] vzhledem k respektování zásady subsidiarity trestní represe.

4. Jelikož protokol o veřejném zasedání neposkytoval dostatečnou představu o tom, zda bylo

zmocněnkyni stěžovatele umožněno vyjádřit se k věci, ověřil si Ústavní soud průběh jednání ze zvukového záznamu založeného ve spise vedeném obvodním soudem sp. zn. 3 T 72/2024 na č. l. 245. Na nahrávce je v čase 0:22:23 až 0:22:59 zachycena část jednání, ve které soudkyně městského soudu zmocněnkyni stěžovatele sdělila, že nemá právo se vyjádřit, s odůvodněním, že se nenachází v hlavním líčení a stěžovatel neuplatnil nárok v adhezním řízení. Z pořízeného audiozáznamu plyne, že k dotazu zmocněnkyně, zdali se může v závěru jednání vyjádřit, bylo předsedkyní senátu městského soudu sděleno, že vůči poškozenému (stěžovateli) "nebylo vůbec rozhodnuto", a proto nemá žádná procesní práva a může se maximálně připojit k vyjádření státního zástupce, ale nemůže vést závěrečnou řeč.

III. Argumentace stěžovatele

5. Stěžovatel namítá, že mu nebylo městským soudem umožněno uplatnit jakákoliv procesní práva poškozeného v průběhu veřejného zasedání o odvolání a dodává, že byl poučen, že mu žádná taková procesní práva nenáleží, zaprvé proto, že se nenachází v hlavním líčení a zadruhé proto, že neuplatnil nárok v adhezním řízení. Stěžovatel uvádí, že v tomto důsledku mu bylo odepráno i právo vyjádřit se ke všem prováděným důkazům (zejména pak uvádí opis z rejstříku trestů a opis z centrální evidence stíhaných osob). Dodává, že nárok na náhradu nemajetkové újmy sice neuplatnil v řízení trestním, učinil tak však v rámci řízení civilního. S uplatněním svých práv během jednání o odvolání počítal a poučení ze strany městského soudu bylo pro něj v tomto ohledu překvapivé. Odkazuje na odbornou literaturu a nález sp. zn. I. ÚS 570/99 ze dne 12. 6. 2001 a uvádí, že právo činit návrhy na doplnění dokazování, právo zúčastnit se veřejného zasedání o odvolání a vyjádřit se k věci náleží všem poškozeným, a to i v případě, že neuplatní svůj nárok v adhezním řízení nebo takový nárok vůbec uplatnit nelze. Stěžovatel proto dovozuje, že uvedená práva má poškozený, i pokud nárok uplatní v civilním řízení. Namítá porušení čl. 36 odst. 1, čl. 37 odst. 3 a čl. 38 odst. 2 Listiny a navrhuje, aby Ústavní soud napadené rozhodnutí městského soudu zrušil.

IV. Průběh řízení před Ústavním soudem

6. Ústavní soud si vyžádal spis vedený Obvodním soudem pro Prahu 10 sp. zn. 3 T 72/2024. Zároveň požádal účastníky a osoby, které by mohly být vedlejšími účastníky, o vyjádření k ústavní stížnosti.

7. Městský soud se ve svém vyjádření ztotožnil s částí ústavní stížnosti, ve které stěžovatel tvrdí, že mu bylo, v rozporu s právem na soudní ochranu a § 43 odst. 1 trestního řádu, znemožněno se vyjádřit k věci. Pokud se však stěžovatel domáhal možnosti vyjádřit se k důkazům, takové právo podle městského soudu přísluší pouze obžalovanému jakožto jeho osobní právo, které za něj nemůže provést ani jeho obhájce a jako takové stěžovateli v pozici poškozeného náležeť nemůže. Městský soud uzavřel, že rozhodnutí nechává na úvaze Ústavního soudu, podle něj účelu řízení o ústavní stížnosti lze dosáhnout i bez zrušení napadeného rozhodnutí.

8. Podle vedlejší účastnice byla rozhodnutí obvodního i městského soudu vydána řádně a práva stěžovatele porušena nebyla. V tomto ohledu odkazuje na protokol o veřejném zasedání, podle kterého se zmocněnkyně stěžovatele připojila k závěrečné řeči státního zástupce. Podanou ústavní stížnost vnímá jako účelovou, nedůvodnou a jednání stěžovatele považuje za šikanózní.

9. Městské státní zastupitelství v Praze se k ústavní stížnosti nevyjádřilo.

10. Stěžovatel ve své replice v reakci na vyjádření vedlejší účastnice zdůraznil, že ústavní stížnost je nutným krokem v souvislosti s prosazováním práv poškozených. Domnívá se, že posuzovaná věc přesahuje individuální zájmy stěžovatele a rozhodnutí Ústavního soudu může mít vliv i na další poškozené. V reakci na městský soud uvádí, že právo poškozeného vyjádřit se k věci nemůže být předem žádným způsobem limitováno (jak podle něj bylo městským soudem učiněno). Poškozeného

je nutné o jeho právech jasně a srozumitelně poučit. Nadále setrvává na svém stanovisku, že mu mělo být umožněno se vyjádřit bez omezení k proběhlému trestnímu řízení, závěrům obvodního soudu, ale také k provedeným důkazům a vzniklé újmě.

V. Procesní předpoklady řízení před Ústavním soudem

11. Ústavní soud posoudil splnění procesních předpokladů řízení. Ústavní stížnost byla podána osobou oprávněnou, jelikož stěžovatel byl stranou trestního řízení (§ 76 odst. 2 zákona o Ústavním soudu; srov. nálezn sp. zn. Pl. ÚS 17/24 ze dne 19. 3. 2025 body 32-37). Ústavní soud dále shledal, že ústavní stížnost byla podána včas. Ústavní soud je k jejímu projednání příslušný. Proti napadenému usnesení městského soudu právní řád nenabízí stěžovateli žádné opravné prostředky, proto je ústavní stížnost přípustná (§ 75 odst. 1 zákona o Ústavním soudu). Stěžovatel je právně zastoupen v souladu s § 29 až 31 zákona o Ústavním soudu.

VI. Vlastní posouzení věci

12. Ústavní úprava základních práv a svobod prostupuje celým právním řádem, a to včetně oblasti trestního práva procesního. Orgány veřejné moci jsou povinny aplikovat podústavní předpisy s ohledem na ochranu základních práv a svobod, nikoliv samoučelně.

A) Obecná východiska

13. Mezi subjekty trestního řízení patří i poškozený, který je také jednou z procesních stran trestního řízení (§ 12 odst. 7 trestního řádu), a to se samostatným postavením, nezávislým na jiných stranách. Poškozeným je podle trestního řádu ten, komu bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková škoda nebo nemajetková újma, nebo ten, na jehož úkor se pachatel trestným činem obohatil (§ 43 odst. 1 trestního řádu), a proto je třeba ho považovat i za účastníka řízení o vině a trestu (srov. např. nálezn sp. zn. IV. ÚS 1993/21 ze dne 26. 4. 2022 bod 12, nálezn sp. zn. I. ÚS 443/23 ze dne 10. 5. 2023 bod 12). Za poškozeného však nemůže být považována osoba, která se pouze cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozena, avšak vzniklá újma není v příčinné souvislosti s projednávaným trestným činem (§ 43 odst. 2 trestního řádu).

14. Každý poškozený, bez ohledu na to, zdali uplatnil nárok v adhezním řízení nebo zdali vůbec takový nárok uplatnit může, má mimo jiné právo činit návrhy na doplnění dokazování, nahlížet do spisů, zúčastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, zúčastnit se hlavního líčení a veřejného zasedání konaného o odvolání nebo o schválení dohody o vině a trestu (srov. § 43 odst. 1 trestního řádu). Jedním z práv náležejícím všem poškozeným je také právo se k věci před skončením řízení vyjádřit (viz konec první věty § 43 odst. 1 trestního řádu), a to nejenom ve vztahu k adheznímu řízení, ale i k řízení o vině a trestu (srov. i nálezn sp. zn. IV. ÚS 1993/21 ze dne 26. 4. 2022, bod 12). V hlavním líčení má poškozený právo vést závěrečnou řeč (§ 216 odst. 2 trestního řádu), ve veřejném zasedání o odvolání má pak právo se před skončením k věci vyjádřit, případně také učinit konečný návrh (§ 235 odst. 3 ve spojení s § 238 trestního řádu). Tato práva má poškozený obecně, nejen k rozhodování o adhezním nároku, ale i k vině a trestu (cit. podle bodu 34 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 17/24). Citovaným náleznem (srov. nálezu sp. zn. Pl. ÚS 17/24, bod 37) plénum Ústavního soudu také překonalo závěry předchozí náleznové judikatury, podle níž byl poškozený účastníkem pouze řízení adhezního, nikoliv již účastníkem řízení o vině a trestu [účastníkem ve smyslu § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

15. Závěr, že se poškozený sám či prostřednictvím zmocněnce může vyjádřit a popřípadě uvést svůj konečný návrh i na konci veřejného zasedání v odvolacím řízení, sdílí i odborná literatura [srov. ŠÁMAL, Pavel, ZEŽULOVÁ, Jana, RŮŽIČKA, Miroslav. § 43 (Poškozený). In: GRŮVNA, Tomáš, ŠÁMAL, Pavel, VÁLKOVÁ, Helena a kol. Oběti trestných činů. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2020, s.

275; dále například PÚRY, František, VOJTEK, Petr. Práva poškozených včetně jejich poučení. In: PÚRY, František, VOJTEK, Petr. Nároky poškozeného v adhezním řízení. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2024, s. 84]. V řízení o odvolání nelze rezignovat na institucionální záruky spravedlivého procesu, jehož součástí je i právo vyjádřit se k věci garantované čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny, které trestní řád přiznává i poškozenému (§ 43 odst. 1). V odborné literatuře se dále traktuje názor, že "je nezbytné, nevzdal-li se svých procesních práv podle § 43 odst. 5, vyrozumět o konání veřejného zasedání o odvolání i poškozeného, který neuplatnil nárok podle § 43 odst. 3, neboť jeho právo zúčastnit se tohoto veřejného zasedání upravuje § 43 odst. 1." [KOUŘIL, Ivo. § 233: Příprava veřejného zasedání. In: DRAŠTÍK, Antonín, FENYK, Jaroslav et al. Trestní řád: Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2017; obdobně ŠÁMAL, Pavel. § 43 (Poškozený). In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád. 7. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 515].

16. Nelze však dospět k závěru, že by postavení poškozeného a obviněného bylo v trestním řízení zcela srovnatelné. Samotná rozdílnost úpravy jejich procesních práv ve smyslu čl. 3 odst. 1 Listiny a čl. 37 odst. 3 Listiny vyjadřující rozdílnost právem uznaných zájmů těchto dvou kategorií procesních subjektů ve vztahu k dosažení účelu (resp. účelů) trestního řízení sama o sobě neporušuje zásadu rovnosti (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 32/16 ze dne 8. 8. 2017 body 55 a 56). Účast poškozeného a realizaci jeho práv nelze ovšem pokládat za toliko formální a nevýznamnou, ani pokud žádný nárok na náhradu škody v adhezním řízení neuplatňuje, neboť jej uplatnit s přihlédnutím ke konkrétnímu případu ani nemůže. Poškozený jako osoba, která namítá, že byla projednávaným skutkem přímo dotčena, má zájem na řádném vedení trestního řízení, v průběhu řízení má možnost aktivně vystupovat, a tím svou účastí (zejména návrhy ke zjištění skutkového stavu) napomáhat k dosažení účelu trestního řízení, kterým je náležitě zjistit trestné činy a jejich pachatele podle zákona spravedlivě potrestat (§ 1 odst. 1 trestního řádu). Účelem trestního řízení je také ochrana práv poškozeného. Koncentrace pozornosti v trestním řízení primárně na práva obžalovaného za současného "upozadění" role poškozeného může v závislosti na míře tohoto disproporčního přístupu vést k porušení principu rovnosti účastníků řízení, jak vyplývá z čl. 96 odst. 1 Ústavy i čl. 37 odst. 3 Listiny (srov. nález sp. zn. IV. ÚS 1971/23 ze dne 1. 11. 2023 bod 19, nález sp. zn. II. ÚS 289/12 ze dne 9. 10. 2012 bod 36).

17. Jak plyne z judikatury Ústavního soudu, je třeba mít na zřeteli, že poškozený neztrácí své postavení v trestním řízení tím, že mu byla škoda již plně nahrazena (např. před zahájením trestního stíhání nebo v jeho průběhu), a proto je pojem poškozeného širší než pojem subjektu adhezního řízení, neboť zahrnuje i takového poškozeného, který vůbec není oprávněn uplatnit nárok na náhradu škody v trestním řízení. Přestože tedy adhezní řízení, v němž se projednává nárok poškozeného na náhradu škody, je součástí trestního řízení a splývá s ním, procesní práva poškozeného, jakožto strany trestního řízení, se neredukují toliko na právo na náhradu škody (srov. nález sp. zn. Pl. ÚS 17/24, bod 34 a násl.). Postavení poškozeného nelze redukovat na pouhý pramen důkazu a na subjekt, jemuž má být v trestním řízení usnadněno vyrovnání jeho majetkoprávních nároků vzniklých v přímé souvislosti se spácháním trestného činu vůči pachateli. Jak Ústavní soud uvedl v bodu 35 nálezu sp. zn. Pl. ÚS 17/24, poškozený má jako strana trestního řízení právo slyšet a být slyšen ve vztahu k úkonům, jimiž či při nichž se tvoří základ pro meritorní rozhodnutí trestního soudu.

B) Aplikace na projednávanou věc

18. Jak plyne za záznamu jednání před městským soudem (bližší bod 4 tohoto nálezu), v projednávané věci nebylo poškozenému umožněno, resp. mu nebylo umožněno bez omezení, se v závěru veřejného zasedání o odvolání vyjádřit. Předsedkyni senátu bylo zmocněnkyni poškozeného sděleno, že poškozenému takové právo nenáleží, jelikož se nenachází v hlavním líčení a jelikož poškozený v adhezním řízení neuplatnil žádná práva. Zmocněnkyni bylo sděleno, že se může pouze připojit k vyjádření státního zástupce, což následně učinila. Tímto postupem městského soudu došlo k porušení § 43 odst. 1 trestního řádu ve spojení s § 235 odst. 3 a 238 trestního řádu, neboť trestní řád

poškozenému právo na vyjádření před skončením věci výslovně přiznává.

19. Stěžovatel dále namítá, že mu nebylo umožněno uplatnit žádné z jeho procesních práv, ostatně i městský soud v závěru veřejného zasedání uvedl, že poškozenému žádná procesní práva nenáleží. S tímto tvrzením se již Ústavní soud neztotožnil. Nelze totiž opomenout, že poškozený byl řádně a včas vyrozuměn o konání veřejného zasedání (§ 233 trestního řádu) a že mu v účasti na jednání nebylo ze strany soudu nijak bráněno. Z obsahu spisu a ústavní stížnosti se nepodává, že by poškozený v rámci odvolacího řízení navrhoval doplnění dokazování nebo se domáhal uplatnění jiných procesních práv, proto Ústavní soud spatřuje porušení procesních práv stěžovatele pouze ve vztahu k nemožnosti se (plně) vyjádřit v závěru veřejného zasedání. Ústavní soud dodává, že nelze zcela souhlasit s tvrzením městského soudu obsaženém ve vyjádření k ústavní stížnosti, že právo vyjádřit se k důkazům náleží pouze obžalovanému s odkazem na § 214 trestního řádu. Je sice pravdou, že toto ustanovení upravuje právo obžalovaného vyjádřit se ke každému jednotlivému důkazu po jeho provedení a takové právo skutečně poškozenému nenáleží, zákon však poškozeného nezbavuje možnosti se k provedení dokazování, jako celku, vyjádřit v závěru veřejného zasedání.

20. Poškozenému musí být v závěru veřejného zasedání o odvolání dán prostor k vyjádření a to bez předchozího omezení. Není možné akceptovat postup městského soudu, který omezil zmocněnkyni poškozeného pouze na připojení se k vyjádření státního zástupce. Poškozeného je možné limitovat v obsahu vyjádření, pokud zřejmě vybočuje z rámce projednávané věci (srov. § 216 odst. 4 ve spojení s § 238 trestního řádu). Zároveň je nutné respektovat postavení poškozeného jako samostatné procesní strany, a to bez ohledu na to, zdali se soudu jeví, že se posuzovaný trestný čin nestal nebo dojde z jiného důvodu ke zproštění obžaloby u osoby, proti níž je řízení vedeno. Rozhodující totiž je, že takový závěr je až výsledkem trestního řízení, které je zakončeno pravomocným rozhodnutím.

21. Pokud v trestním řízení v rámci veřejného zasedání o odvolání nebylo poškozenému plně umožněno vyjádřit se k věci v rozporu s výslovným zněním § 43 odst. 1 trestního řádu ve spojení s § 235 odst. 3 a § 238 trestního řádu, došlo postupem městského soudu k porušení práva poškozeného vyjádřit se k věci ve smyslu čl. 38 odst. 2 Listiny a práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny.

22. Přestože Ústavní soud konstatoval porušení základních práv stěžovatele, nepřistoupil ke zrušení napadeného rozhodnutí, a to z několika důvodů. Na prvním místě je potřeba uvést, že v případě zrušení napadeného rozhodnutí by nové řízení o odvolání nepřineslo žádnou změnu, jelikož se postup městského soudu v napadeném rozhodnutí neprojevil. Jinými slovy, po nově nařízeném veřejném zasedání, kde by stěžovateli byl v souladu s trestním řádem a ústavním pořádkem dán prostor se k věci vyjádřit, by městský soud opět přistoupil k zamítnutí odvolání státního zástupce, jelikož jeho podání bylo nedůvodné. Dále je třeba připomenout, že oproti právu na soudní ochranu stěžovatele je třeba vyvažovat princip právní jistoty, konkrétně princip nezměnitelnosti rozhodnutí, které již nabylo právní moci (srov. náleží sp. zn. Pl. ÚS 15/01 ze dne 31. 10. 2001). V obecnější rovině jde o aspekt principů právního státu (čl. 1 odst. 1 Ústavy) spočívající ve vytvoření právní jistoty pro jednotlivce prostřednictvím fixace konečnosti soudního rozhodnutí v čase, a to zvláště v trestním právu (srov. náleží sp. zn. Pl. ÚS 17/24 ze dne 19. 3. 2025 bod 75, v němž Ústavní soud nepřistoupil ke zrušení napadeného rozhodnutí, kterým byl vedlejšímu účastníkovi změněn nepodmíněný trest odnětí svobody na trest odnětí svobody s podmíněným odkladem). V projednávané věci Ústavní soud i s ohledem na uvedené principy ke kasaci napadeného rozhodnutí nepřistoupil.

23. Ústavní soud uzavírá, že postupem městského soudu bylo porušeno základní právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny a právo vyjádřit se k věci garantované čl. 38 odst. 2 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti vyhověl podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu a vyslovil porušení stěžovatelových základních práv a svobod (výrok I). Současně s ohledem na princip právní jistoty a skutečnost, že postup městského soudu, kterým došlo k porušení základních práv stěžovatele, se do napadeného rozhodnutí nijak nepromítl, byl podle § 82 odst. 1 zákona o Ústavním soudu zamítnut jeho návrh na zrušení napadeného usnesení městského soudu (výrok II).

Další články:

- [Oběť trestného činu](#)
- [Dohoda o vině a trestu](#)
- [Zajištění nároku poškozeného](#)
- [Práva obviněného \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Vydání příkazu k dodání do výkonu trestu](#)
- [Neoprávněná činnost pro cizí moc](#)
- [Kvalifikace skutku](#)
- [Odnětí věci rozhodujícímu soudci \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Náhradní trest](#)
- [Výkon trestu](#)
- [Účinné vyšetřování \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)